

AZ MTA TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK 1991–1993. ÉVI KUTATÁSI KONCEPCIÓJA

I.

1. Az intézmény neve

Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete (a továbbiakban: Intézet).

2.

Az Intézet a magyar történettudomány központi kutatóhelye, és e kiemelt helyzetéből következően az az elsőrendű feladata, hogy olyan történeti *alapkutatásokat* folytasson a magyar történelem területén, amelyek, különösen munka- és időigényesek lévén, más szervezeti keretek között nem végezhetőek el. Ezek a kutatások három típusba sorolhatók: 1. Alapvető források publikálása. 2. Általános kézikönyvek összeállítása. 3. A két előbbi tevékenységet kísérő illetve előkészítő részkutatások. (Ebből következően nem szerepeltek és a jövőben sem szerepelnek az Intézet tervében olyan feladatok — pl. helytörténet —, amelyek egyik követelménynek sem felelnek meg.)

3. Az Intézet főbb kutatási célkitűzései

Az 1920 előtti idők kutatásának tárgya, mint korábban is, elsősorban a történeti Magyarország területe, azaz a Kárpát-medence. Továbbra is elsőrendű cél a *forrásközlés* (ezen elsősorban *levéltári* dokumentumok megjelentetését értve), valamint *alapvető kézikönyvek összeállítása*. A folyamatban levő vállalkozások (számos többkötetes forráskiadvány, Magyarország tízkötetes története, Árpád-kori történeti földrajz stb.) folytatásán túl fontos új *kézikönyvek* kiadását (közép- és koraiújkorai életrajzi adattár, az utolsó évtizedek kronológiája) illetve elindítását (történeti atlasz és helységnévtár) is tervezzük.

A szintézisre irányuló részkutatások terén a *társadalomtörténet* megmarad kiemelt témaként a következő években is, míg azonban korábban túlzottan kapcsolódott a gazdaságtörténethez, a jövőben mindenekelőtt a modern értelemben vett — az életmód-, tömegízlés- és mentalitáskutatásra irányuló — *művelődéstörténet*tel kívánjuk társítani. Az eszmeileg és módszereiben megújult és ezért világszerte fellendülőben levő *politikai történet* kérdései szintén kiemelt szerepet kapnak az elkövetkező évek kutatási programjában. A kutatómunka mindegyik vonatkozásban olyan részterületekre irányul, amelyeket eddig nem megfelelően tanulmányoztak (egyházi társadalom, nemesség, királyi udvar; politikai struktúrák változása).

Az Intézetnek viszonylag régi hagyománya a *szakmai tolerancia*. Az 1970-es évek óta éppen ezáltal tudott úttörő szerepet játszani a pluralizmus elvének elfogadtatásában és általában a politikai rendszerváltás eszmei előkészítésében. Ez az irányvonal az új korszakban sem változik. Az Intézet vezetése eltökélt abban a tekintetben, hogy a tudományos munkában továbbra sem hagy *pártpolitikai* szempontokat érvényesülni, viszont hagyományaihoz híven támogat minden olyan elméleti irányzatot, amely a szakmai követelményeknek eleget tesz.

4. Jelenleg rendelkezésre álló erőforrások

Emberi erőforrások. Az Intézet jelenlegi (1991. jún. 30-i) létszáma	101 fő
Ebből	
kutatóintézeti vezető	6 fő
nem tudományos vezető	2 fő
tudományos munkakörben dolgozó	57 fő
ügyintéző	22 fő
ügyviteli dolgozó	12 fő
fizikai dolgozó	2 fő
Ezen kívül az Intézet 2 dolgozót és 4 nyugdíjast rész munkaidőben foglalkoztat.	
Gép- és műszerállomány 1990. dec. 31-i bruttó értéke 4937 e. Ft, nettó értéke 2578 e. Ft.	
Ebből számítástechnikai eszköz: bruttó értékben 2873 e. Ft, nettó értékben 2101 e. Ft.	

5. Fejlesztési elképzelések

Emberi erőforrások. Az Intézet személyi állománya elegendő volna a kitűzött célok eléréséhez, de a megoszlása nem megfelelő. Hosszú időn keresztül indokolatlan mértékű előnyt élvezett a 19. század és különösen a 20. század első felének kutatása. A magyar történelem első 600 évével jelenleg mindössze hat, a következő 250-300 évvel is csak tizenkét kutató foglalkozik, kilenc évszázadra tehát összesen 18 fő (az állomány 30%-a) jut. Az 1949 utáni kor, mint ismeretes, gyakorlatilag nem volt kutatható. A jövőben tehát három korszak: a középkor, a korai újkor és a jelenkor kutatói gárdája igényel fejlesztést.

A kialakult szerkezeten fokozatosan próbálunk változtatni oly módon, hogy a (nyugdíjazás stb. által) megüresedő helyeket céljainknak megfelelően töltjük be. Mivel pillanatnyilag nincs ehhez elég, megfelelően képzett szakember, legfontosabb eszközünknek a *tudományos ösztöndíj* (és a vele járó posztgraduális képzés) ígérkezik. Ezt olyan leendő kutatóknak ajánljuk fel, akiknek érdeklődési köre beleillik az Intézet fejlesztési tervébe. Kiválasztásukban és befolyásolásukban számítunk az Intézet olyan munkatársaira, akik a felsőoktatásban is tevékenykednek.

Gép- és műszerállomány. Elsősorban a meglévőnél nagyobb kapacitású, modern fénymásoló beszerzését tervezzük, továbbá számítógépparkunk fokozatos felújítását. Emellett egyelőre — amíg nincs lehetőség minden irodai munka gépésítésére — számolnunk kell további villanyírógépek beszerzésével is.

Általános infrastruktúra. A folyamatos karbantartáson felül továbbra is reménykedünk a telefon- és adatátviteli hálózat korszerűsítésében.

6. Az Intézet kapcsolatrendszere

Nemzetközi kapcsolatok. Az utóbbi években (részben már előbb is) közvetlen, szerződésben rögzített kapcsolatot építettünk ki a grazi és a tübingeni egyetemekkel, továbbá az alábbi külföldi társintézményekkel: Szlovák Tud. Akad. Történettudományi Intézete, Pozsony; Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut, Bécs; Südost-Institut, München; School of Slavonic and East European Studies, London. A kapcsolatokat, amelyek többek között közös rendezvényekben, ösztöndíjlehetőségekben, közös kutatásokban, tanulmányutakban és kiadványcserében realizálódnak, a továbbiakban is fenntartjuk és bővíteni tervezzük. A közeljövőben a Rutgers egyetemmel (New Brunswick, USA) van kilátás háromoldalú együttműködési szerződés megkötésére (a budapesti Europa Intézet mint harmadik fél közreműködésével).

Közvetlen kapcsolatainkon kívül számos más formában is tevékenyen részt veszünk a nemzetközi tudományos életben, különösen az MTA nemzetközi kapcsolatrendszerének fenn-

tartásában. Az MTA által kötött (magyar–francia, magyar–amerikai stb.) egyezmények keretében folyó szakmai együttműködést egyebek között konferenciák rendezésével támogatjuk, illetve közreműködünk nagyobb nemzetközi találkozók (világkongresszusok) szervezésében. Hasonlóképpen részt veszünk az MTA történelem- és nyelvészeti bizottságainak működésében, sőt elmondható, hogy a bizottságok keretében folyó érdemi tudományos- és szervezőmunkát jelentős részben az Intézet végzi. Ennek folytán különösen élénkek csehszlovák, lengyel, román, bolgár, török, orosz, osztrák, francia, angol, finn és svéd kapcsolataink. Jelentős részben az Intézet közreműködésével bonyolódnak a Magyar Történészek Nemzeti Bizottságának külkapcsolatai is.

Külföldi kapcsolataink fontos előfeltétele munkatársaink széleskörű nyelvtudása. 33 fő rendelkezik két vagy több állami nyelvvizsgálóval, és beszélnek több idegen nyelvet olyanok is, akik nem tettek vizsgát.

Belföldi kapcsolatok. Az Intézet, mint korábban is, jelentős részt vállal a történelemtanárak szakmai továbbképzésében, különösen a jól bevált országos konferenciák szervezésében, de részt kíván vállalni minden más továbbképzési formában is. A budapesti, debreceni, szegedi és pécsi egyetem oktatói részt vesznek több kutatási programunkban, és számos tanárunk tagja az Intézet tudományos tanácsának. Másfelől 10-12 munkatársunk oktatóként tevékenykedik ugyanezekben az intézményekben. A társintézetekkel (az MTA több intézetével, a Hadtörténelmi Intézettel stb.) úgyszintén közös kutatási témák és közös rendezvények szervezése fűz össze.

7. Kiegészítő tevékenység

A kutatómunkán kívül az Intézet könyvkiadással is foglalkozik. A tudományos könyvkiadás elhúzódnó válsága folytán az Intézet kénytelen volt folyamatosan bővíteni kiadványszerkesztői és könyvkiadói tevékenységét, és erre kényszerül a jövőben is. Jelenleg az alábbi kiadványsorozatokat jelenteti meg saját gondozásában:

- Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok
- Előadások az MTA Történettudományi Intézetében
- A magyar történettudomány éves bibliográfiája

Ezekon kívül 1991-től az Intézet vette át (az Akadémiai Kiadótól) a Történelmi Szemle c. folyóirat kiadását. Ezzel tervezzük egyesíteni Világtörténet c. korábbi periodikus kiadványunkat.

II.

1. A tervezett kutatások főbb tematikai csoportja

1.1 Forrásközlés

A tervezett nagyobb forráspublikációk közül több folytatása — vagy éppen befejezése — már korábban megindult több kötetes vállalkozásoknak (*Széchenyi István levelei*, *Kossuth összes művei*, *Az Osztrák-Magyar Monarchia közös minisztertanácsának jegyzőkönyvei*, *Károlyi Mihály levelezése*), de vannak újak is, mint *Az Árpád-kori nem királyi oklevelek kritikai jegyzéke és Deák Ferenc művei*. Különösen kiemelendők a 20. századi külkapcsolatok feltárását folytató nagy dokumentum-gyűjtemények (*A történelmi Magyarország felbomlásának okmánytára*; *A Quai d'Orsay és Magyarország*; *A Ballhausplatz és Magyarország*; *A magyar fejezet és békeszerződés iratai 1944-47*). Az itt nem említett, viszonylag kisebb terjedelmű forrásközléseket az Új Történelmi Tár sorozatban tervezzük megjelentetni.

1.2 Történettudományi kézikönyvek

Folytatjuk a régóta nélkülözött *Magyarország Történeti Atlaszának* már megkezdett munkálatait. A tervidőszakban egy szűkebb (128 lapból álló) változatát kívánjuk részben elkészíteni (füzetekben, folyamatosan publikálva), de dolgozunk egy bővebb változaton is. Megkezdjük az előmunkálatokat — részben az atlasz munkálataihoz kapcsolódva — egy tömör *történeti helységnévtár (15-17. század)* összeállításához, amelyet szintén kiemelt feladatként kezelünk. Elkészül Györffy György nagyszabású munkájának (*Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*, 1961-) következő, 4. kötete (L-P betűk). Több kötetes új vállalkozásként indul a *Közép- és koraiújkori magyar életrajzi adattár* (több ezer személyre vonatkozó adattal), valamint a *Középkori Magyarország világi archontológiája*, amely a különböző országos és megyei tisztségviselők táblázatát tartalmazza. Befejezzük az eredetileg *Íztkötetesre tervezett Magyarország történetének* hiányzó 2. kötetét (1242–1526). Nyilvánvaló hiányt szándékozunk pótolni azzal is, hogy összeállítjuk a *kelet-európai szovjet zóna történetének kronológiáját (1945-1989)*, kiegészítve a főbb statisztikai adatokkal és a legfontosabb egyezmények szövegével. Emellett az Intézet továbbra is folyamatosan megjelenteti a *magyar történettudomány kurrens (évi) bibliográfiáját*, és folytatja a Kosáry Domokos által elindított nagyszabású retrospektív bibliográfia (*Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába*) közreadását.

1.3 Társadalomtörténet

Távlati célunk továbbra is egy összefoglaló *Magyar társadalomtörténet* megírása, ez a terv azonban a témának évtizedek óta egyoldalú megközelítése miatt még nem valósítható meg. A 19–20. századi magyar társadalom fejlődése már jórészt megrajzolható, alapos részletstúdiumokra van viszont szükség a korábbi időkkel szemben. A következő időkben különösen három, eddig elhanyagolt témának szentelünk majd fokozott figyelmet: *a nemességnek, az egyháznak és a királyi udvarnak mint társadalmi-politikai tényezőknek*. Az eddiginél nagyobb tér és érdeklődés jut a Kárpát-medence *nem magyar etnikumainak* is.

1.4 Politikátörténet

Ezen a területen különösen sok a pótolnivaló. Ami a legfontosabb: a stúdium kutatása világszerte forradalmi változáson ment át az utóbbi egy-két évtizedben. A hagyományos értelemben vett politikai eseménytörténetet és a többé-kevésbé öncélú intézménytörténetet felváltotta a *politikai struktúrák* kutatása, ami merőben újszerű kérdéseket vetett fel és a megoldásukra is új módszerek alakultak ki. Fontos célunk, hogy elősegítsük ezek elterjedését a hazai kutatásban. Emellett egyelőre kutatásra szorul a hagyományos *eseménytörténet* is. A magyarországi forrásanyag speciális adottságai folytán a 17. század végéig hiányosan ismerjük számos időszak eseményeit, tehát olyan elemi, minden egyéb irányú kutatás előfeltételét képező tudnivalóink hiányoznak, amelyeknek a legtöbb európai ország történettudományában már évtizedek óta birtokában van. (Különösen éles fénybe kerültek ezek a hiányok a négykötetes *Magyarország történeti kronológiája* [1981] összeállításakor, amidőn sok esetben kellett hibás vagy hézagos ismereteket összegezni — jobbakképpen.) Szándékunk tehát az ilyen irányú kutatásoknak mindaddig, amíg ebbeli lemaradásunkat be nem hozzuk, egyfajta prioritást biztosítani. Hasonlóképpen kiemelt kutatási témaként kezeljük a közelmúlt politikátörténetét, mivel ez a legszélesebb érdeklődésre tarthat számot, s ugyanakkor az idevágó forrásanyag eddig jórészt hozzáférhetetlen volt. Itt különösen fontos követelménynek tekintjük a szakszerűséget, ellensúlyozandó a konjunkturális kiadványok már látható és sejtetően még következő sokaságát.

III. A kutatási témák tételes ismertetése

1. Forráskiadványok

1.1 *Az Árpád-kori nem királyi oklevelek kritikai jegyzéke* (6 kötetben). Szerk. Solymosi László.

Az 1. kötet 1993-ra, a további kötetek kb. 2003-ig készülnek el. A tervezett új forráskiadványok sorában ez a legerjedelmesebb és legnagyobb igényű. Célja: darabonként kritikailag számba venni és tartalmilag ismertetni a magyar történelem 1301-ig terjedő korszakának teljes levéltári forrásanyagát (kb. 6000 dokumentumot), egyúttal a még ismeretlen szövegeket (kb. 1000) publikálni. A vállalkozás előzménye és mintája Szentpétery Imre és Borsa Iván *Kritikai jegyzéke* (6 „füzet” azaz kötet, 1921–1987) a korszak királyi okleveleiről, amely minden középkorkutató nélkülözhetetlen segédeszköze.

Anyagi erőforrás: 2100 e. Ft (979. sz. OTKA).

Személyi: Solymosi László és külső munkatársak

1.2. *Kossuth Lajos összes művei* 10 kötetben.

8. köt. (1840–42.) (Szerk. Buzinkay Géza. Kézirat: 1992.)

9. köt. (1842–44) (Szerk. Buzinkay Géza. Előkészületben.)

10. köt. (1844–). (Szerk. Pajkossy Gábor. Kézirat: 1993.)

Erőforrás: 182 e. Ft (TS-5/1.)

1.3 *Széchenyi István levelezése* Kritikai kiadás.

Erőforrás: 1500 e. Ft (983. sz. OTKA; témavezető: Szász Zoltán)

1.4. *Deák Ferenc összes művei.*

A korábbi forrásközléseken és kiadatlan levelezésének módszeres összegyűjtésén alapul. Fontossága aligha igényel külön méltatást, tekintettel Deák különleges közéleti szerepére a kiegyezés előtt és után, de megjegyzendő, hogy a publikáció a szűkebben vett politikátörténeten túl alapvető forrásanyagot nyújt majd a korszak eszmetörténeti vizsgálatához is.

Erőforrás: 1300 e. Ft. (347. és 985. sz. OTKA; témavezetők: Hanák Péter és Katona Tamás)

1.5. *Az Osztrák–Magyar Monarchia közös minisztertanácsának jegyzőkönyvei.*

1/a. köt. (1867–70.) (Szerk.: Somogyi Éva. Kézirat: 1993.)

Erőforrás: 3750 e. Ft (OTKA; témavezető: Somogyi Éva), 200 e. Ft (Pro Cultura)

1.6. *Iratok a történeti Magyarország felbomlásának történetéhez.*

1–2. köt. (Szerk. Szász Zoltán, Szarka László.) A 2. köt. a nemzetiségi vidékek elszakadásának folyamatát mutatja be magyar központi források és a nemzetiségi szervezetek (nemzeti tanácsok), valamint az érdekelt szomszéd ország iratai alapján.

Erőforrás: 977. sz. OTKA (3350 e. Ft, részben; témavezető: Niederhauser Emil); 250 e. Ft (TS-5/1)

1.7. *Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában 1867–1918.*

8. köt. (1916–18.) (Szerk. Szász Zoltán, Szarka László)

Erőforrás: (3350 e. Ft, részben; 977. sz. OTKA, témavezető: Niederhauser Emil), 100 e. Ft. (Pro Cultura)

1.8. *A Quai d'Orsay és Magyarország* (francia nyelven, 4 kötetben).

Az 1–2. kötet (Szerk.: Ádám Magda) szerkesztés alatt, a 3. köt. (Szerk.: Ormos Mária) előkészületben.) A gyűjtemény a francia külügyminisztérium — és más kormányzati szervek — hozzáférhetővé vált iratanyagából válogatva ad széles képet a trianoni béke születéséről, s nemcsak a két világháború közötti magyar–francia politikai kapcsolatokról, hanem általában Franciaország külpolitikájáról a kelet-közép-európai térségben. A négy kötetre tervezett gyűjteményből az 1. kézirata már elkészült.

Erőforrások: 170 e. Ft (TS–5/1), 300 e. Ft (Pro Cultura)

1.9. *Károlyi Mihály levelezése* (5 kötetben).

3. köt. (Kész; megjelenik 1991-ben.)

4. köt. (Szerk. Jemnitz János, Kézirat: 1992.)

5. köt. (Szerk. Hajdú Tibor, Litván György; előkészületben.)

1.10. *A Ballhausplatz és Magyarország 1919–1938.* (Szerk. Tilkovszky Loránt, Stier Miklós, előkészületben.) Válogatás a két világháború közötti osztrák–magyar politikai kapcsolatok történetének kiadatlan dokumentumaiból.

Erőforrás: 150 e. Ft (Pro Cultura), 35 400 ATS (Programm der österr.-ung. Aktion)

1.11. *A magyar fegyverszüneti egyezmény és békeszerződés.* Diplomáciai iratok (1944–1947; 3 kötetben) (Főszerk. Vida István.)

1. köt. (Szerk. Borus József. Közreműködik Póth Piroska.)

2. köt. (Szerk. Rainer M. János, Stark Tamás.)

3. köt. (Szerk. Borhi László.)

2. Történettudományi kézikönyvek

2.1. *Magyarország Történeti Atlasza.* Előmunkálatai már az előző tervidőszakban megindultak. Egyelőre egy rövidebb változatban kívánjuk elkészíteni a felső- és középszintű oktatás, valamint a nagyközönség számára. Ez végső formájában 128 színes térképlapot fog tartalmazni szöveges melléklettel, és folyamatosan, füzetek formájában jelenik majd meg. (Tervezünk egy bővebb vázlatot is, amely a nagy külföldi tudományos atlaszok sorába fog illeszkedni. Ez azonban több tervperiódust igényel a jelentős költségek és a szakmai háttér elégtelensége miatt.)

Erőforrás: 3800 e. Ft (974. sz. OTKA)

2.2. *Magyarország történeti helységnévtára (15–17. század)* (4 kötetben).

A kutatás tervezett időtartama 8 év. Célja: *betűrendes lexikon* formájában számba venni a történeti Magyarország kb. 20 000 lakott és elpusztult települését (Szlavóniával és Erdéllyel együtt, de Horvátország nélkül), közölve lehető legpontosabb lokalizálásukat, birtokosaikat és esetleges egyéb ismert adataikat. Felépítésében Fényes Elek *Geographiai szótárát* (4 kötet, 1851) fogja követni. Hasonló vállalkozás még nem született, a történeti földrajzi kézikönyvek (Györffy, Csánki) megyénként tárgyalják anyagukat, illetve nem történeti, hanem nyelvtudományi irányultságúak (Kiss Lajos).

A tervidőszakban a munkálatok elindítását tervezzük, ehhez csak *belső erőforrásokat* veszünk igénybe. Kísérletképpen összeállítjuk az A-B betűk anyagát. Kapcsolatba léptünk

azokkal az intézményekkel (MTA Régészeti Intézete, Országos Műemléki Felügyelőség), ahol más céllal hasonló jellegű adatgyűjtés folyik. Megfelelő előrehaladás esetén a további munkához OTKA-támogatást szándékozunk kérni. Témafelelős: Engel Pál.

2.3. Közép- és koraiújkorai magyar életrajzi adattár (6 kötetben).

Új vállalkozásként indul, a teljes mű összeállítása 10–12 évet igényel. A tervidőszakban összeállítjuk a 2. kötetet (1301–1457). Mivel nem lezárt mű, hanem folyamatosan bővítendő segédlet lesz, terveink szerint — legalábbis egyelőre — nem a hagyományos formában, hanem számítógépen tesszük hozzáférhetővé. A tervidőszak végére befejezzük a 3. kötet (1458–1526) és a 6. kötet (1664–1711) anyaggyűjtését. Egy-egy kötet a politika mintegy ezer fő- és mellékszereplőjének legfontosabb adatait fogja tartalmazni, és elsősorban az új szemléletű politikatörténet segédeszközéül kíván szolgálni, de minden társtudomány haszonnal forgathatja. (Tervezzük az adattár új- és legújabbkori folytatását is, a tervidőszakban ennek előkészítése folyik.)

Erőforrás: 2250 e. Ft (980. sz. OTKA)

Személyi: Engel Pál (témavezető), Heckenast Gusztáv, Köblös József, Teke Zsuzsa, Kovács Péter, Varga J. János és külső munkatársak (Kubinyi András, Kalmár János).

2.4. Magyarország története tíz kötetben (A szerk. biz. vezetője Pach Zsigmond Pál).

A nagyszabású szintézisből intézetünk régi adóssága a 2. kötet (1242–1526). (A 9. kötet — az 1945 utáni időszak — megírására annak idején *nem* az Intézet kapott megbízást, a 10. kötet pedig egyebek közt a *teljes* mű mutatóit tartalmazta volna, tehát összeállítása még e pillanatban sem aktuális.) A 2. kötet elkészültét évtizedeken át hátráltatták különböző, főleg személyi akadályok, ezek azonban mostanra elhárultak. Jelenleg tehát remélhető, hogy a még hiányzó — kötetnyi terjedelmű — „fejezetek” legkésőbb 1993 végére elkészülnek.

A hiányzó fejezetek közül kettőt ír intézeti munkatárs: az Anjou-kort (1308–82) Engel Pál (egyben a kötet főszerkesztője), és Hunyadi János korát (1439–1457) Szakály Ferenc. (Az 1458–1526 között még hiányzó fejezetek megbízott szerzője Kubinyi András, az ELTE tszkv. egyetemi tanára.) Az infrastrukturális háttéren kívül a kéziratok elkészítése nem igényel külön támogatást. 1988-ban elhunyt kollégánk, Szűcs Jenő fejezetéhez (1242–1308) némi kiegészítésre és a jegyzetanyag pótlására van szükség, ezt egy még felveendő fiatal munkatársra szándékozunk bízni.

2.5. A középkori Magyarország világi archontológiája (az országos főméltóságok, a megyésispánok és alispánok névsora és működésük dátuma).

Az 1310–1457 közötti időszak anyaga (2 kötetben) közel áll a befejezéshez, a még hátralevő munka — belső erőforrásból — 3–4 hónapot igényel. Határidő: 1991. december 31. Felelős: Engel Pál.

Az 1458–1526 közötti időszak archontológiáját Kubinyi András (ELTE) irányítása alatt az Intézet középkori osztályának munkatársai állítják össze. A munka a 2.3. téma munkálataihoz kapcsolódik, ezért külön erőforrásokat nem igényel. Határidő: 1993. dec. 31.

2.6. A kelet-európai szovjet zóna történetének kronológiája (1945–1989).

Összeállításával nyilvánvaló hiányt szándékozunk pótolni. A kötetet, a főbb statisztikai adatokkal és a legfontosabb egyezmények szövegével egészítjük ki.

Erőforrás: 320 e. Ft (Pro Cultura).

2.7. Magyarország rövid története. (Főszerk: Glatz Ferenc)

Erőforrás: 750 e. Ft. (975. sz. OTKA)

2.8. Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza (6 kötetben).

A 4. kötet, amely 10 megyét (L-P betűk) fog tartalmazni, várhatóan 1993-ra készül el. (Jelenleg mintegy a fele van készen.) A mű az Intézet volt munkatársának, Györffy Györgynek egyyszemélyes vállalkozása (a 4. kötetben Engel Pál közreműködésével), az Intézet azonban az infrastrukturális háttérrel (xerox, gépelés, korrektúra összeolvasása) és egyéb támogatást biztosít hozzá.

Erőforrás: 23 e. Ft (TS-5/1)

3. Társadalomtörténet

3.1. A polgárosodás Magyarországon a 19–20. században.

Monográfiák és tanulmányok: Vörös Károly (elit, nemesség); Hajdú Tibor (tisztikar és középosztály); Lackó Miklós (munkásság); Gyáni Gábor (polgári középosztály életmódja); L. Nagy Zsuzsa (városi életmód, iparosréteg); Kovács Mária (szakértelmiség); Balázs Magdolna (a minisztériumok személyi állománya).

Erőforrás: 1860 e. Ft (986. sz. OTKA; témavezető: Hanák Péter)

3.2. A magyar művelődés története a 20. században.

Résztanulmányok: Lackó Miklós (szellemi élet), Buzinkay Géza (sajtótörténet), Nagy Ildikó.

Erőforrás: 1050 e. Ft (984. sz. OTKA; témavezető: Lackó Miklós)

4. Politikai történet

4.1. Teke Zsuzsa: Firenze és Magyarország gazdasági és politikai kapcsolatai a 14–15. században. (Kandidátusi értekezés.)

4.2. Somogyi Éva: A közös kormányzat működése 1867–1907. (Akad. doktori értekezés.)

4.3. Szabó Dániel: A magyarországi pártrendszer a dualizmus korában. (Tanulmány.)

4.4. Szarka László: Szlovák nemzetfejlődés — a magyar kormányok nemzetiségi politikája 1867–1918. (Kandidátusi értekezés.)

4.5. Tilkovszky Loránd: Az 1920-as évek nemzetiségi politikája (1919–31.)

4.6. Stark Tamás: Magyarország második világháborús embervesztése. (Kandidátusi értekezés.)

4.7. Kiss József: Magyar–jugoszláv kapcsolatok. 1945–1948. (Kandidátusi értekezés.)

4.8. Rainer M. János: Tanulmányok az első Nagy Imre-kormány és az 1956-os felkelés történetéből.